

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ

Εισαγωγή

Στο Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας και Αλιείας στις 11 και 12 Ιουνίου 2007 επιτεύχθηκε πολιτική συμφωνία στην πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη μεταρρύθμιση του τομέα των οπωροκηπευτικών. Κεντρικό στοιχείο της μεταρρύθμισης είναι η ένταξη και προσαρμογή του τομέα στις ρυθμίσεις της νέας ΚΑΠ.

Η συμφωνία επιτεύχθηκε με ομοφωνία, μετά από πολύωρες διαπραγματεύσεις και εκτεταμένες διμερείς διαβουλεύσεις με τα 27 Κ-Μ, στη βάση συμβιβαστικών προτάσεων που κατατέθηκαν από τη Γερμανική Προεδρία και σε συνεννόηση με την Επιτροπή. Θα ακολουθήσει η νομική επεξεργασία του νέου κανονισμού και οι αναγκαίες εφαρμοστικές διατάξεις, προκειμένου οι νέες ρυθμίσεις να ισχύσουν από 01/01/2008.

Ο τομέας των οπωροκηπευτικών είναι ένας πολύ σημαντικός τομέας για την κοινοτική γεωργία, αφού αντιπροσωπεύει το 3% των καλλιεργούμενων εκτάσεων και το 17% της αξίας της γεωργικής παραγωγής στην Ε.Ε. των 25.

Ιδιαίτερα στις χώρες του ευρωπαϊκού νότου, ο τομέας των οπωροκηπευτικών θεωρείται «μετρήσιμο μέγεθος», αφού αντιπροσωπεύει το 30% περίπου της γεωργικής δραστηριότητας. Αντίθετα στη Βόρεια Ευρώπη, σε περιορισμένο μόνο αριθμό Κ-Μ όπως το Ην. Βασίλειο, η Ολλανδία και η Πολωνία ο τομέας αποτελεί σημαντικό μέγεθος γιατί αντιπροσωπεύει το 10% της γεωργικής παραγωγής τους.

Στον τομέα διατίθεται το 3,1% του κοινοτικού Γεωργικού Ταμείου (περίπου 1,5 δις €), ο οποίος μοιράζεται κυρίως σε δύο συνιστώσες:

1. στις οργανώσεις παραγωγών του τομέα,
2. στα προϊόντα του τομέα που προορίζονται για τη μεταποίηση.

I. ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

Με τις νέες ρυθμίσεις, δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην ενίσχυση του ρόλου των Οργανώσεων Παραγωγών (ΟΠ) του τομέα. Οι ΟΠ θα πρέπει να συμβάλλουν:

- στην επίτευξη ανταγωνιστικής παραγωγής,
- στην παραγωγή προϊόντων που ζητά η αγορά,
- στη μείωση των διακυμάνσεων προσφοράς και ζήτησης,
- στη σταθεροποίηση του εισοδήματος των παραγωγών,
- στην ενθάρρυνση της κατανάλωσης των φρούτων και λαχανικών.

Λαμβάνοντας υπόψη τον κατακερματισμό και το κατά τεκμήριο μικρό μέσο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων του τομέα, στόχος των νέων ρυθμίσεων είναι, οι ΟΠ να γίνουν ελκυστικότερες για τους παραγωγούς, διότι μόνο μέσω αυτών μπορούν να επιτευχθούν:

- η συγκέντρωση της παραγωγής,
- η πρόληψη των κρίσεων στην αγορά,
- η ουσιαστική βελτίωση της ποιότητας της παραγωγής,
- η αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος,
- η προώθηση της κατανάλωσης των σπωροκηπευτικών,
- η εξισορρόπηση των πιέσεων που δέχονται οι τιμές των προϊόντων σε επίπεδο λιανικού εμπορίου,
- η ουσιαστική βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών.

Σύμφωνα με τις νέες ρυθμίσεις:

- Παρέχεται μεγαλύτερη ευελιξία στα Κ-Μ να επιλέξουν τη μορφή της αναγνώρισης των ΟΠ που επιθυμούν (πχ μπορεί να γίνει και αναγνώριση ΟΠ ενός και μόνο προϊόντος).
- Εξασφαλίζεται πρόσθετη στήριξη στα Κ-Μ που παρουσιάζουν χαμηλό βαθμό οργάνωσης (μικρότερο από 20%), καθώς και στα νέα Κ-Μ, ρύθμιση που ευνοεί την Ελλάδα.
- Προάγονται οι συγχωνεύσεις των ΟΠ, η δημιουργία υπερεθνικών ΟΠ και η ίδρυση Ενώσεων Οργανώσεων Παραγωγών.
- Προσφέρεται επιπλέον στήριξη στην παραγωγή βιολογικών προϊόντων.

- Δίδεται ξεχωριστή σημασία στην προστασία του περιβάλλοντος.

Το κύριο εργαλείο που έχουν οι ΟΠ στη διάθεσή τους, προκειμένου να βοηθήσουν τους παραγωγούς να εκσυγχρονίζονται και να προσαρμόζονται στις απαιτήσεις της αγοράς είναι η υλοποίηση επιχειρησιακών προγραμμάτων. Συγχρόνως, η κοινοτική συμμετοχή δεν μπορεί να υπερβεί το 4,1% της αξίας της παραγωγής που διακινείται μέσω των Ο.Π.

Μέσα από τα επιχειρησιακά προγράμματα, μπορούν να χρηματοδοτηθούν συλλογικές δράσεις που αφορούν:

- Μηχανολογικό εξοπλισμό,
- Επενδύσεις σε θερμοκήπια,
- Έρευνα και ανάπτυξη,
- Προγράμματα κατάρτισης,
- Επενδύσεις για τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων,
- Επενδύσεις συσκευασίας και αποθήκευσης κλπ.

Οι σημαντικότερες αλλαγές που επέρχονται με την παρούσα πολιτική συμφωνία, σε σχέση με το παλαιό καθεστώς του Καν(ΕΚ) 2200/96 του Συμβουλίου, είναι οι παρακάτω:

1. Για τα Κ-Μ, των οποίων οι οργανώσεις παραγωγών εμπορεύονται λιγότερο από το 20% της παραγωγής φρούτων και λαχανικών (όπως είναι και η περίπτωση της χώρας μας), η κοινοτική χρηματοδότηση στα επιχειρησιακά προγράμματα θα ανέρχεται πλέον στο 60% των δαπανών ενός επιχειρησιακού προγράμματος για ένα δεδομένο έτος (έναντι του 50% που ίσχυε μέχρι σήμερα).
2. Το καθεστώς της προαναγνώρισης ισχύει πλέον μόνο στα νέα Κ-Μ. Στα παλαιά Κ-Μ θα συνεχίσει να ισχύει μόνο για τις υπερπόντιες περιοχές της κοινότητας και τα μικρά νησιά του Αιγαίου.

3. Για την αντιμετώπιση των κρίσεων στην αγορά (υπερπαραγωγή, απότομη πτώση τιμών κλπ), οι ΟΠ θα έχουν στη διάθεσή τους μια σειρά συγχρηματοδοτούμενων μέτρων, στα οποία περιλαμβάνονται:

- Η απόσυρση.
- Η πράσινη συγκομιδή ή καθόλου συγκομιδή.
- Η προώθηση και επικοινωνία.
- Η εκπαίδευση, επιμόρφωση και παρόμοιες δράσεις.
- Η δυνατότητα ασφάλισης της παραγωγής.
- Η στήριξη για την κάλυψη των διοικητικών δαπανών σύστασης ταμείων αλληλοβοήθειας.

Ως εκ τούτου, η απόσυρση καταργείται ως μέτρο κοινοτικής πρωτοβουλίας. Στο εξής θα μπορεί να ενεργοποιείται με ευθύνη κα μόνο των ΟΠ. Έτσι, ενώ μέχρι στιγμής η κοινοτική αποζημίωση για απόσυρση ανερχόταν στο 100% της αξίας των 16 συγκεκριμένων προϊόντων που περιέχονται στο παράρτημα V του Καν(ΕΚ) 2200/96, στο εξής, η κοινοτική χρηματοδότηση της απόσυρσης περιορίζεται στο 60% της δαπάνης, όπως και για όλα τα άλλα μέτρα των επιχειρησιακών προγραμμάτων. Επιπλέον, η δαπάνη για τα μέτρα διαχείρισης των κρίσεων δεν επιτρέπεται να ξεπερνούν το 1/3 της δαπάνης ενός επιχειρησιακού προγράμματος για ένα δεδομένο έτος. Προκειμένου μάλιστα, οι ΟΠ να προχωρήσουν σε δραστηριότητες απόσυρσης, θα πρέπει οπωσδήποτε να υλοποιούν επιχειρησιακό πρόγραμμα.

Οι νέες ρυθμίσεις δίνουν τη δυνατότητα ενίσχυσης από εθνικούς πόρους για την πρόληψη και διαχείριση των κρίσεων, στις περιπτώσεις που γίνει επέκταση των μέτρων για να ωφεληθούν της διάταξης και παραγωγοί μη μέλη ΟΠ, και με χρονικό ορίζοντα 3 ετών. Η αποζημίωση πάντως των μη μελών δεν μπορεί να υπερβαίνει το 75% της αποζημίωσης που λαμβάνουν τα μέλη μιας Ο.Π.

Εφόσον τα αποσυρόμενα προϊόντα διατίθενται ως δωρεάν διανομή σε ευαγή ιδρύματα και σε ομάδες πληθυσμού που έχουν ανάγκη, η χρηματοδότησή τους καλύπτεται κατά 100% από κοινοτικούς πόρους. Η δωρεάν όμως διανομή δεν μπορεί να υπερβαίνει το 5% του εμπορεύσιμου όγκου της ΟΠ. Επιπλέον η δωρεάν διανομή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί σε τρίτες χώρες.

4. Το ποσοστό κοινοτικής ενίσχυσης στα επιχειρησιακά προγράμματα ανέρχεται στο 4,1% της αξίας της εμπορευθείσας παραγωγής της οργάνωσης παραγωγών του έτους αναφοράς. Το ποσοστό αυτό μπορεί να αυξηθεί στο 4,6%, προκειμένου το επιπλέον 0,5% χρησιμοποιηθεί στη διαχείριση κρίσεων. Η διάταξη όμως αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί μόνο από τις οργανώσεις παραγωγών που εξαντλούν το 4,1% της κοινοτικής χρηματοδότησης.
5. Σε περιοχές όπου ο βαθμός οργάνωσης των παραγωγών είναι ιδιαίτερα χαμηλός, το Κ-Μ μπορεί να χορηγήσει από εθνικούς πόρους επιπλέον χρηματοδότηση στα επιχειρησιακά ταμεία ίση με το 80% των εισφορών των μελών (έναντι του 50% που ίσχυε μέχρι σήμερα).
6. Στον κατάλογο των προϊόντων που καλύπτονται από τις νέες ρυθμίσεις συμπεριλαμβάνονται πλέον ο κρόκος καθώς και τα αρωματικά φυτά που προορίζονται για μαγειρική χρήση όπως το θυμάρι, βασιλικός, μελισσόχορτο, φασκόμηλο, ρίγανη. Επομένως και για αυτά τα προϊόντα μπορούν να αναγνωριστούν αντίστοιχες ΟΠ προκειμένου να ωφεληθούν, υποβάλλοντας προς έγκριση επιχειρησιακά προγράμματα.
7. Ένα επιχειρησιακό πρόγραμμα πρέπει να περιλαμβάνει υποχρεωτικά περιβαλλοντικές δράσεις που συνεπάγονται την υιοθέτηση μεθόδων που πηγάζουν πέραν των συνηθών καλών γεωργικών πρακτικών, δηλαδή δράσεις που εντάσσονται στον Κανονισμό 1698/2005. Για παράδειγμα, τέτοιες δράσεις θα μπορούσαν να είναι η υιοθέτηση μεθόδων ολοκληρωμένης διαχείρισης (π.χ. μέτρα εξοικονόμησης νερού, μέτρα προστασίας εδάφους από ρυπαντές, μείωση χρήσης φυτοφαρμάκων κλπ) ή η υιοθέτηση μεθόδων βιολογικής γεωργίας.

Πιο συγκεκριμένα, κάθε επιχειρησιακό πρόγραμμα θα πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον:

- 2 ή περισσότερες περιβαλλοντικές δράσεις ή

- δράσεις σε ελάχιστο ποσοστό 10% της δαπάνης του επιχειρησιακού προγράμματος.

Όταν όμως το 80% των παραγωγών μελών μιας ΟΠ εφαρμόζουν μια ή περισσότερες παρόμοιες αγροπεριβαλλοντικές δράσεις, τότε η ΟΠ δεν υποχρεούται να υλοποιήσει και άλλες περιβαλλοντικές δράσεις μέσα από το επιχειρησιακό της πρόγραμμα.

ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ

Το μέχρι σήμερα εφαρμοζόμενο σύστημα στο τομέα προέβλεπε άμεσες ή έμμεσες (στρεμματικές ή ανά κιλό) ενισχύσεις συνδεδεμένες με την παραγωγή και παράδοση στη βιομηχανία προς μεταποίηση συγκεκριμένων προϊόντων (σταφίδα, βιομηχανική τομάτα, συμπύρηνο ροδάκινο, αχλάδι, εσπεριδοειδή για χυμοποίηση, σύκα). Με το νέο σύστημα, το σύνολο αυτών των ενισχύσεων αποσυνδέεται από την παραγωγή και μετατρέπονται σε στρεμματικές ενισχύσεις με τη μορφή ατομικών δικαιωμάτων πληρωμής. Τα δικαιώματα αυτά, όταν καθοριστούν, θα ενσωματωθούν στην Ενιαία Αποδεσμευμένη Ενίσχυση που έχει θεσπιστεί και ισχύει για όλα τα υπόλοιπα προϊόντα στο πλαίσιο της νέας ΚΑΠ. Με άλλα λόγια, οι ενισχύσεις των μεταποιημένων οπωροκηπευτικών εντάσσονται πλέον στις ρυθμίσεις του οριζόντιου κανονισμού του Συμβουλίου, 1782/03.

Η ένταξη του τομέα των οπωροκηπευτικών στη νέα ΚΑΠ συνεπάγεται ότι όλες οι εκτάσεις που καλλιεργούνται με οπωροκηπευτικά και πατάτες γίνονται πλέον επιλέξιμες για την ενεργοποίηση των ατομικών δικαιωμάτων πληρωμής. Δηλαδή, αίρεται η απαγόρευση καλλιέργειας οπωροκηπευτικών και πατάτας στις επιλέξιμες εκτάσεις που ισχύει μέχρι σήμερα.

Οι σημαντικότερες αλλαγές σε σχέση με το παλαιό καθεστώς είναι οι παρακάτω:

1. Για τα μεταποιημένα οπωροκηπευτικά, στα οποία χορηγούνταν δεσμευμένες ενισχύσεις ανά κιλό ή ανά στρέμμα μπορεί να υπάρξει πλήρης αποδέσμευση των ενισχύσεων από την παραγωγή, από το 2008 και μετά. Δίνεται όμως η

δυνατότητα μερικής δέσμευσης υπό την προϋπόθεση σύναψης συμβολαίων μεταποίησης και με τη μορφή στρεμματικής ενίσχυσης:

α) για τη βιομηχανική τομάτα μέχρι 50% έως την 31/12/2011,

β) για τις δενδρώδεις καλλιέργειες και σταφίδα

- μέχρι 100% έως την 31/12/2010,
- μέχρι 75% από 1/1/2011 έως 31/12/2012.

Για όλα τα παραπάνω προϊόντα υποχρεωτικά θα γίνει πλήρης αποδέσμευση της ενίσχυσης με το πέρας της μεταβατικής περιόδου.

2. Ειδικότερα για τα μεταποιημένα φρούτα, εφόσον δεν υπάρχουν διαθέσιμα ατομικά στοιχεία για τις εκτάσεις, μπορούν να ληφθούν υπόψη τα στοιχεία που θα υποβληθούν από τους παραγωγούς το 2008.
3. Το συνολικό ποσό προς αποδέσμευση που αντιστοιχεί στην Ελλάδα είναι ο μέσος όρος των εισπράξεων της χώρας μας κατά την 3ετία 2003-05, δηλαδή ίσο με 186,456 εκ. €. Στην τελική συμφωνία επιτεύχθηκε αύξηση του ποσού αυτού κατά 3,1 εκ. € (δηλαδή στα 189,567 εκ. €), ειδικά για τα ροδάκινα, λαμβάνοντας υπόψη τις ζημιές που συνέβησαν στον τομέα κατά το 2003 λόγω των τότε κακών καιρικών συνθηκών στη χώρα μας.
4. Η περίοδος αναφοράς που θα ληφθεί υπόψη για τον καθορισμό των νέων δικαιωμάτων ενιαίας ενίσχυσης για τους παραγωγούς των μεταποιημένων οπωροκηπευτικών μπορεί, μετά από επιλογή των κρατών μελών, να είναι οποιαδήποτε ή οποιοσδήποτε εμπορικές περίοδοι μεταξύ των 2000/01 και 2006/07.
5. Η αξία των νέων δικαιωμάτων θα είναι συνάρτηση (και πάλι μετά απόφαση των κρατών μελών):
 - Των ενισχύσεων που εισέπραξε ο κάθε παραγωγός,
 - Ή των ποσοτήτων που παρέδωσε στη βιομηχανία,
 - Ή των εκτάσεων που καλλιέργησε,
 - Ή οποιουδήποτε άλλου αντικειμενικού κριτηρίου,Κατά την επιλεγθείσα περίοδο αναφοράς.

6. Κατά τα άλλα, για τα νέα δικαιώματα που εκπορεύονται από τις παλαιές ενισχύσεις των μεταποιημένων οπωροκηπευτικών, θα ισχύουν όσα ίσχυσαν και κατά το 2006 σχετικά με την αποδέσμευση, δηλαδή:

- Τήρηση υποχρεώσεων πολλαπλής συμμόρφωσης,
 - Διαφοροποίηση (μεταφορά 5% της αξίας των δικαιωμάτων από τον Α' στο Β' πυλώνα για ποσά άνω των 5000 €),
 - Εθνικό απόθεμα
 - Νέοι αγρότες επενδυτές,
 - Κληρονομίες,
 - Δυνατότητα επίκλησης ανωτέρας βίας
- κλπ.

7. Όπως έχει αναφερθεί, η αξία του συνόλου των νέων δικαιωμάτων δεν μπορεί να υπερβεί τα 189.567.000 €. Το ποσό αυτό αναλύεται ως εξής:

▪ Τομάτες	35.733.000 €
▪ Ροδάκινα	11.800.000 €
▪ Αχλάδια	600.000 €
▪ Λεμόνια	267.000 €
▪ Πορτοκάλια	29.467.000 €
▪ Μικρά εσπεριδοειδή	100.000 €
▪ Γκρέιπ φρουτ	33.000 €
▪ Σταφίδες	110.567.000 €
▪ Ξερά σύκα	<u>1.000.000 €</u>
ΣΥΝΟΛΟ	189.567.000 €

(Π. Πέζαρος / Δ. Μπουρδάρης / Ε. Μπουσίου, 22/06/2007)